

Mihaela Gudană

**ANI DIN
NEUITARE**

București, 2023

Ilustrație coperta I: *Irina Petra Gudană*

Fotografie coperta IV: *George Nica*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GUDANĂ, MIHAELA

Ani din neuitare / Mihaela Gudană. - București :
Bifrost, 2023

ISBN 978-630-6514-11-3

821.135.1

© Toate drepturile sunt rezervate. Nicio parte din această lucrare nu poate fi reprodusă fără acordul scris al editurii și al autoarei.

Copyright © 2023

Editura Bifrost

Str. Liviu Rebreanu nr.46-58, sector 3, București

e-mail: office@bifrost.ro

www.bifrost.ro

CUPRINS

	pag.
Războiul neînțeleș	7
Seceta ucigătoare	12
Întoarcerea bogăției	21
Un examen cu durere	28
Bunica	43
Zahărul din laptele copilăriei	47
Condurașii	54
Vechile primăveri	57
O amintire-n alb și roșu	63
Iarna mandarinelor	70
Sărbătorile albe	75
Boboteaza	84
O moarte să-mi aduci!	89
Lumina din întuneric	94
Libertatea dintre cer și pământ	99

Războiul neînțeles

Satul nostru dintre dealuri a fost cuprins și el, cum întreaga țară, de groaza războiului. Venise războiul, Al Doilea Război Mondial!

Pe drumuri, oamenii schimbau doar câteva vorbe când se întâlneau, apoi repede se duceau la casele lor. În familii erau mulți copii, greutăți, dar toți făceau câte ceva în curte după vârsta lor, fetele prin casă, băieții pe afară cu animalele și cu grădina. Frații mai mari aveau grijă de cei mici. Bărbații erau plecați la război. De câteva luni bune satele erau lipsite de putere, pentru că lipseau bărbații, iar bătrânii rămași susțineau cu înțelepciune timpul și pe ce speriați de război.

În casa noastră, noi eram cu mama și doar cu bunica Ancuța, singură, din tinerețe, rămasă văduvă. Tata era plecat la război. Noi, unul după altul, păstram în cap ordinele mamei: să fim ascultători, să o ajutăm, să facem treabă, să nu ne certăm și, mai ales, să stăm pe lângă casă, împreună. Dintre toți eu eram cea mai mare, aveam vreo 12-13 ani și vedeam

puțin altfel tot ce se întâmpla. Mama, când avea câte un necaz, mai fuma, stând pe prispa casei, care era joasă, aproape ca o băncuță. Se sfătuia cu bunica, făceau schimb de durere și griji. Noi, ne jucam, copilăria noastră nu pricepea pericolul războiului. O minge de cârpe sărea de la un picior la altul, în curtea mare și largă, unde tata avea loc de întorcea căruța cu boi. Acum, numai vântul toamnei mai întorcea colbul, boii fuseseră luați, tata era la război.

Veniseră rușii în sat și obligatoriu intrau în casele oamenilor pentru că nu aveau unde să stea. Așa veniseră și la noi și se instalaseră în cele două camere de la drum. La început ne-am speriat, dar apoi ne-am obișnuit, îi auzeam vorbind într-o limbă din care nu înțelegeam nimic, desigur. Erau și femei și bărbați, îmbrăcați în haine militare, aveau arme de care noi ne speriam. Și mamei îi era frică și de aceea nu prea ne lăsa să stăm prin preajma lor. Rușii mâncau, beau, petreceau, erau obraznici și gălăgioși. Beau foarte mult și femeile, care erau voinice, frumoase și îmbrăcate în pantaloni sau fuste militare. Mai fuseseră nemți în casa noastră, dar ei fuseseră liniștiți și ne dădeau ciocolată. Era o raritate pentru noi ciocolata și ne bucuram tare mult când primeam mici pătrățele de ciocolată, frumos ambalată în hârtie strălucitoare. N-au stat mult nemții, doar câteva săptămâni, după care

au plecat. Acum, acești ruși erau răi, ne era frică de ei. Și cu toate acestea stăteam pe lângă ușă și eram fermecați de acordeonul lor, care scotea sunete minunate. Nu mai auzisem o astfel de muzică și nu văzusem un instrument muzical micuț, cum era cel al rușilor. Numai la Crăciun mai vedeam o vioară și un acordeon mare, la care cânta băiatul învățătorului, când veneau tinerii cu uratul la noi. Acum, acești oameni gălăgioși nu ne plăceau. Mai ales mama îi critica și bunica era uimită cât de mult beau femeile. Zicea: „E urât un bărbat beat, dar când vezi o femeie mătăhăind... Doamne! Să dai și să fugi de ea!”

Noi, copiii mai pândeam pe la colțuri, eram impresionați că nu înțelegeam de ce ei nu vorbesc la fel ca nouă, deși mama ne explicase că ei sunt altă nație, nu-s români, ci trăiesc în altă țară. Rușii veniți în casa noastră nu țineau cont de ore, că-i zi sau noapte, că-i dimineață sau amiază. Pentru ei mâncarea, muzica, băutura și distracția erau importante. Mama ne ținea de rău, să nu-i deranjăm pe-acolo, să nu stăm în calea lor. Ne spunea:

- Nu stați deloc pe lângă ei, stați aici, în ușa voastră! Aveți ce mânca, cu ce vă juca, mai faceți și câte un capăt de treabă dragii mamei, că așa vă învățați gospodari, de mititei!

Și chiar așa a fost, mama avea dreptate mereu! Am deprins toți frații gospodăria pentru că mama ne-a dat treburi de făcut „după puterile noastre”, vorba ei! Și rușii din timpul războiului, din casa noastră, se certau uneori, auzeam tonuri ridicate. Și mama spunea:

- Să nu cumva să vă duceți la ruși că vă împuşcă, au pistoale, au puști cu gloanțe, ați văzut, doar, cum umblă cu ele pe umeri! Și, Doamne Maica Domnului, cum să-mi omoare rușii copiii?

Dar rușii, uneori, zâmbeau la noi, își dădeau seama că a fi copil nu e lucru ușor, mai ales când ești sărac și curios. Continuum să fim atenți la tot ce făceau ei în curtea noastră. Multe erau de neînțeles pentru noi, copiii fără minte. Și tocmai că lucrurile acestea neînțelese dădeau suferință și durere oamenilor mari, dar nici asta nu pricepeam prea mult, pentru că nu știam ce înseamnă moartea, nu o înțelegeam.

În sâmbăta aceea aveam la amiază un soare blând și bun. Ne mai mângâia fricile, durerile, dar mai ales dorul de tata, de care nu știam nimic, nimic. Mama ne făcuse baie, ne dăduse haine curate, ne tăiasse unghiile cu foarfecul și acum eram curați și frumoși. Ne venea să zâmbim și să fim fericiți, după ce mama ne dăduse și câte o bucată de plăcintă cu

mere. Ne-am dus la ușa rușilor pentru că se auzea muzica și râsul lor. Ușa era crăpată, noi pândeam, să-i vedem cum joacă. Deodată, s-a deschis ușa larg și în graba mare o rusoaică a ieșit afară să vomite. Bine că am fugit din calea ei, că altfel și-ar fi golit stomacul de băutură direct în capul meu. Am fugit în curte și am râs cu frații mei de ea.

Într-un fel și noi ne distram, dar multe din cele întâmplate ne erau de neînțeles și mama avea grijă să nu ne spună tot ce simte. Temerile ei erau mari, putea rămâne singură cu mulți copii, era atâta timp de când nu știa nimic de tata.

Rușii au plecat într-o zi și într-o altă noapte tata a venit acasă. Mai târziu, după terminarea războiului, am aflat că tata a stat fugar în pădurea de salcâmi, că mama se ducea pe furiș și-i ducea de mâncare acolo la câteva zile. Cine știe ce? Poate că pâine și fructe, apă... Apoi, tata a venit acasă, s-a putut întoarce pentru că se terminase războiul și avea să se înceapă o altă viață pentru noi.

Seceta ucigătoare

Durerea se târăște în toată ființa, se simte de jos până sus și de sus până jos, tot trupul poartă chinul. Sufletul oftează și acum când amintirile nu pot fi lăsate de izbeliște pentru că ele au săpat în timp răni care nu se pot vindeca, ci doar alina câte puțin. Amintirile din copilărie lasă în sufletul tânăr și curat o durere pe viață, orice ai face te întorci cu gândul la anii grei. Chiar dacă lumea s-a schimbat, chiar și viața ta și cei dragi din familia ta, chiar dacă ai o vârstă și o experiență de viață, te cutremură gândul că ai trecut pe la 6-7 ani prin foamete, prin secetă. Îți auzi părinții plângând de grija copiilor, bunicii suferind și ei pentru că uneori, sau de cele mai multe ori, ei devin neputincioși.

În acea perioadă tristă a copilăriei mele, pe vremea secetei, îmi aduc aminte și acum, de parcă ar fi fost ieri, că nu aveam ce mânca! Eram mulți copii în familie, pentru că lumea avea mulți copii pe vremuri. Pe atunci, din tot ce însemna viața oamenilor săraci ne alegeam cu muncă multă, la câmp și în

curte, cu frați mulți și nefericire. Mai eram și bolnavi uneori și mama era îngrijorată mereu. Ne oblojea cu comprese când aveam febră, ori cu cartofi și gaz la gât când aveam amigdalită, sau gălci, cum se spunea pe vremuri. Ne făcea legături cu frunze de pătlagină pe la răni. Nu aveam doctor în sat, ci doar o moașă, care ajuta femeile care nășteau. Pe atunci, toate femeile nășteau acasă. Îmi aduc aminte că și mama făcea la fel, eu fiind al doilea copil născut știam ce se petrecea în casa noastră. Mama muncea, ca toate femeile din sat, la câmp de primăvara, de la semănat și până toamna, când se strângeau recoltele. Și într-o zi, după ce fusese la câmp, la prășit porumbul toată ziua, i-a venit sorocul. Știa că trebuie să nască și m-a trimis la moașă.

- Hai, du-te fuga la tanti Cristina și spune-i să vină la mine repede! Cât poate ea de repede, ai înțeles? Și voi să nu intrați în casă, ați auzit?, le-a spus mama celorlalți frați mai mici. Plecați în țarnă, la joacă!

Și tot ce spunea mama era regulă, totul se respecta cu sfințenie, pentru că altfel ne pedepsea și ne bătea rău. Mama s-a spălat de praful și sudoarea de la munca câmpului afară, pe-un butuc de lemn, unde aveam un lighean de tablă, cu smalțul sărit. O bucată de săpun de casă i-a curățat pielea, care apoi mirosea

menta cu care era făcut săpunul din primăvară. Apoi, a intrat în casă desculță, și-a luat o cămășuță de in pe ea, și-a pieptănat părul bine și l-a strâns în coadă împletită pe cap. Ca de obicei, a luat părul smuls și rămas în pieptene și l-a strâns într-un săculeț de pânză albă. Acolo și-a strâns toată viața părul și de la tuns, când rar se tunde, dar mai ales, zi de zi, de la pieptănat. Din părul ei și-a făcut singură perna de pus în sicriu. Și când a murit mama, noi, fetele ei, am știut că trebuie să îi punem perna la cap din părul ei. Într-o viață se strânsese păr mult și a avut o pernă destul de înaltă pentru trupul ei mic și firav.

Și am alergat atunci până la tanti Cristina și, cu sufletul la gură, i-am zis:

- Tanti Cristina, a zis mama să vii repede la noi, că știi matale de ce trebuie să vii, eu nu știu! A zis mămăica să vii cât de repede poți matale!

- Du-te, fată, înainte, acasă și zi-i Nătaliei că acușa viu, să închid ușile la casă și să pun apă la păsări.

Era vară fierbinte și era nevoie de apă pe pământ, oamenilor și păsărilor, dar și în adâncuri, la rădăcinile dătătoare de viață. Animalele trebuiau să aibă apă, plantele la fel, oamenii fără apă nu puteau trăi, chiar dacă era secetă și nu se putea schimba nimic.

Și mama, până seara târziu, a născut un alt frate pentru noi. Apoi, mai târziu, pe vremea seceratului îl lua la deal și îl lăsa în capătul bucății de pământ la umbră, îi dădea să sugă și apoi îi punea în gură o bucată de tifon înmuiată în apă cu zahăr și îl lăsa acolo fără frică. Putea să-l fure cineva! Dar cine să fure copiii, când toți aveau copiii și greutatele lor. O altă povară nu le mai trebuia. Îl putea mânca un câine, un porc mistreț de pe dealuri, dar spre norocul lui n-a fost mâncat de animale. Îl găsea mama plin de furnici pe băiat, dormind fericit la umbra tufișului unde îl lăsase înfășat. Se spăla repede cu apă rece pe sâni, ca să se răcorească și apoi îi dădea să sugă.

Dar cu toate astea, peste o vreme mamei i s-a umflat și înroșit un sân, s-a întărit pentru că laptele nu a fost supt de copil la timp. Și iar a fost chemată o babă din sat și tot eu am fost cea care am chemat-o, pentru că m-a trimis mama tot pe mine la ea:

- Tanti Casandra, a zis mama să vii până la ea, că are un necaz și că numai matale știi ce să-i faci.

- Da' ce are, fa, mă-ta? a zis baba legată cu baticul după ceafă, suflecată la bluză până la coate, pentru că frământa pâine. Iote că eu fac pâine acuma și viu când o las la crescut, așa să-i spui, ai auzât?

- Da, bre, am auzit, da mama-i în pat și se simte rău tare, să vii degrabă!

- Fugi, fa, acasă, că viu acuma, nu-nțelegi? N-o las eu pe mă-ta așa, că-i femeie de treabă!

Și acasă m-am întors tot alergând, pentru că mama mă pusese să fierb fasole și aveam grijă și de un frate de vreo 2-3 ani, care avea diaree și era slab, mort de slab! Îl ținea mama pe o bancă afară, amețit de boală, slab de tot, de i se vedeau coastele. Credeau că va muri. Dar eu, fierbând fasole, mă uitam la el cum zăcea și am zis: fie, ce-o fi!, eu îi dau și lui Mihai niște boabe de fasole fierte că și așa are să moară, săracul! Măcar să moară sătul de fasole, gândeam în mintea de copil de 7 anișori. Aveam răspundere mare! Dar numai că fasolea fiartă l-a ridicat de la boală și s-a făcut bine.

Și a venit baba Casandra după vreun ceas și ceva la noi. Și când a văzut cât de fierbinte era sânul ei a zis că îi face o legătură pe care să o pună peste noapte și să doarmă cu ea.

-Fa, Ionică, fă focul la soba de afară, să fierb niște orez cu lapte!

Lapte aveam cam puțin, vacile mergeau la păscut, dar era secetă și iarbă nu era pe câmp. Dar din cât era în oală, baba a fiert o mână de orez în lapte, l-a fiert până s-a făcut gros, ca să nu curgă din tifon. L-a amestecat cu o mână de flori de salcâm parfumate, culese atunci și cu pământul unui cuib de rândunică.

A luat pământul cuibului cu paie cu tot și l-a amestecat cu orezul și florile albe și i-a pus mamei pe sânul dureros, care era roșu și întărit. A dormit așa, cu legătura pusă pe sân și când s-a trezit era lac de apă, transpirată, dar sânul ei nu mai avea nimic.

Așa ne tratam pe vremuri! Cu leacuri băbești ne oblojea mama pe toți, pentru că așa se trata lumea la sat. Poate că cei de la oraș mai știau de un calmant luat de la vreo drogherie... sau de vreun doctor pe undeva, pe la vreun cabinet particular. Dar noi, la țară, eram ai pământului și ai lui Dumnezeu.

Numai că timpul trecea, seceta și foametea erau tot mai greu de suportat. Se apropia timpul seceratului și nu era grâul bun, nu era destul pentru nimeni.

- Ioane, să știi că eu mă duc în lan să aduc niște grâu, așa cum e el, că mai târziu n-o să avem niciun bob în lădoi!

- Mamă, da' grâu-i crud, acuma! La ce-i bun, dacă el nu-i împlinit?

- Ai să vezi tu că-i bun, ascultă-mă tu pe mine!

Bunica Ancuța era mama tatălui meu. Numai pe el l-a avut, pe tata. A rămas văduvă demult, eu singură o știam, fuma cu mămăica uneori, stând amândouă pe prispa casei ei. În curtea noastră erau două case și multe suflete. Într-o casă locuia sufletul

bunicii și uneori noi, nepoții ei, pe care îi iubea ca pe ochii din cap.

- Să lași pe Ionica să meargă cu mine! a zis bunica Ancuța. Să mă ajute fata, că-i mare și poate să taie și ea cu un cuțit la grâu.

O iubeam și eu pe ea, cum și ea pe mine, dormeam cu ea de multe ori și îmi spunea povești cu Cosânzene. Nu știu de unde le știa, dar ascultam gândind că undeva este lumea poveștilor.

Și am mers cu bunica să strângem grâu. Știam că acasă mama nu avea din ce să facă pâine, abia mai aveam pe fundul lăzii făină de mămligă. Auzeam discuțiile din casă, pe tata îngrijorat în felul lui, dar el era mai calm, mai încet la toate. Și mama, de multe ori, se enerva și-i striga:

- Nu te căina că nu ai, că tu știi de ce nu ai! Și el știa că nu poate mai mult, că se mulțumea cu cât avea. Mătura mereu ograda mare, care era atât de mare încât întorcea căruța cu boi în ea. Și fuma vara pe-afară, iarna la gura plitei, chiar dacă mama făcea mâncare.

La vremea aceea, când m-am dus cu bunica pe câmp, grâul era crud încă, tata avea dreptate, dar bunica a știut mult mai bine de ce trebuia să îl adunăm așa cum era el, galben-verde. Am început să alegem spicele care erau aproape de copt, să mergem

prin marginea lanului căutând în grâu salvarea foamei care era la pragul casei noastre. Am adunat în saci amândouă spicele tăiate cu cuțitul, le-am cărat apoi acasă în spate. Cât s-a bucurat mama când a văzut prispa plină de roadele încă necoapte! Dar erau, și asta însemna siguranța pentru încă o bucată de vreme.

- Să le lăsăm la uscat câteva zile, să le bată bine soarele, apoi le batem și strângem grâul pentru dus la moară, a zis bunica Ancuța. Fuma lângă spice, stând ca un câine de pază. Se mai uita printre valurile de fum, cum în fiecare zi spicele își schimbau culoarea. Dar la moară nu a putut fi măcinat grâul pentru că nu îl putea zdrobi piatra să iasă fin, pentru sită și pâine. Dar așa cum era el, mama îl fierbea și îl mâncam. Zahăr nu era, doar un praf de sare punea și se schimba puțin gustul tânăr al fierturii.

- Ioane! n-avem mâine ce da de mâncare copiilor! Ce mă fac eu?

- Lasă, femeie, că vedem noi! Nu ne lasă Domnul chiar acum!

Și nu ne-a lăsat! S-a dus tăta și a vândut o oaie pe o baniță de mazăre. Ce puteai găti din mazăre? Dar altceva nu era pe la boieri, ori pe la cei care mai aveau prin hambare de vânzare câte ceva de ale gurii. Mazărea o coceam pe plită și o mâncam. Și

se putea mânca doar cât era caldă, că dacă se răcea... se întărea ca piatra. Mama ne zicea:

- Mâncați acuma, hai, cât e caldă, că pe urmă vă spargeți dinții și vă plângeți de durere de măsele. Ar mai fi fost o altă grijă, această durere de dinți la copii.

Toamna nu am avut ce culege de pe câmp. Porumbul nu s-a făcut deloc la lume, nici timpul nu a ținut cu noi. Oamenii au plecat prin alte sate să caute porumb de mămăligă, ori grâu pentru pâine. Mama făcea drojdia din tescovina de la strugurii mustuiți la vin. Ea făcea turțițe mici, le lăsa la uscat și le punea într-un săculeț de pânză strâns la gură și când făcea pâine, înmuia drojdia uscată și o amesteca în făină. Pâinea creștea! Mergeau astfel oamenii la cerut ori cumpărat prin alte sate, pe unde se mai făcuseră alimentele de bază.

Unii oameni, de voie și-au dat copiii pe la alte familii din Oltenia să îi țină în grijă pe perioada foametei. Unii s-au dus să-i mai ia, să-și aducă acasă copiii când treburile și-au revenit, dar alții nu s-au mai dus după odraslele lor. Așa s-au destrămat familii și au rămas suflete suferinde prin lume. Unii s-au regăsit după zeci de ani, alții niciodată. Au murit cu dorul de părinți și frați, sau părinții au plecat la ceruri cu durerea copilului dat.

